

GEWIKT & GEWOGEN

Lach en ontroering in Duits-Joodse satire

Gebeurtenis: *De nazi en de kapper*, naar een roman van Edgar Hilsenrath. **Toneelbewerking:** Helmert Woudenberg. **Spel:** René Groothof en René van 't Hof. **Regie:** Aike Dirkwager. **Gezien:** 13/10 De Lawei, Drachten. **Publiek:** 100. **Nog te zien:** Meppel (10/11), Groningen (15/11).

★★★★☆

DRACHTEN Ze zijn pijnlijk herkenbaar, de botheid en volkomen irrationele logica waarmee de Duitse kampbewaker Max Schultz zijn jodenhaat rechtvaardigt. Het zijn dezelfde ongevoeligheid en feiten-

vrije gedachtenkronkels die opduiken bij de aanhangers van eigentijdse politici met een autoritaire stijl.

In *De nazi en de kapper* is het allemaal extra pijnlijk, omdat Max Schultz – die zo'n 10.000 Joden eigenhandig heeft vermoord – na de oorlog aan een veroordeling voor oorlogsmisdaden ontsnapt door zich als Jood voor te doen. Eenmaal in Palestina aangekomen, is er geen 'jood' die zo tekeergaat tegen de Arabieren als Schultz.

De suggestie van mogelijke over-

eenkomsten tussen het zionisme en het nazisme lag en ligt gevoelig. Het mag dan ook nauwelijks verwonderlijk heten dat het de Duits-Joodse schrijver Edgar Hilsenrath moeite (60 weigeringen) kostte om een uitgever voor zijn boek te vinden. Het was aan de bemiddeling van Heinrich Böll te danken dat het boek in 1971 – nadat het eerst in het Engels verschenen was – eindelijk de weg naar de Duitse boekwinkel vond.

Het satirische karakter van het boek komt in de door Helmert

Woudenberg geschreven theatervoorstelling uitstekend tot zijn recht. René Groothof speelt de botterik Schultz.

Zijn redematies om zijn antisemitisme goed te praten tegenover zijn joodse buurjongen Itzik Finkelstein mogen nog zo grotesk zijn, de consequenties zijn er niet minder wreed om.

René van 't Hof speelt alle andere rollen. Een kam of een paar spatten water door zijn haar en hij verandert van een oorlogsweduwe in een ambtenaar of een gepensioneerde

rechter. En zoals altijd liggen de lach en de ontroering steeds heel dicht bij elkaar in het spel van Van 't Hof.

Het meest navrant is dat wanneer Max Schultz helemaal in de war roept dat hij niet de jood Finkelstein maar Max Schultz is. De gepensioneerde rechter sluit het hoofd van Schultz liefdevol in zijn handen, kust hem zelfs. Hij weet wat oorlog met mensen doet. Dan zeggen ze soms zomaar wat.

SIETSE DE VRIES